

Vi (Italijani) lahko zahtevate od Slovencev in Hrvatov Julisce Krajine, da so poslani državljanji, poslušni za konom države, in v tem boste uspeli. Nikdar pa ne boste uspeli, da bi istrošili naš jezik in našo slovensko zavest.

Poslanec Besednjak v rimskem parlamentu 13. maja 1926.

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

UPOREDJENJA

Narodnim manjinama nije nikada tako dobro kao što je slobodnim narodima u svojim nacionalnim državama. Pretjerano je i neumesno govoriti za neku manjinu, da joj je bolje, nego kad bi bila u svojoj nacionalnoj državi. Manjine su u svakom slučaju u više ili manje podredjenom položaju, čak i onda, kad su im sva prava garantovana zakonom i ugovorima. Međutim istina je, da je nekoj manjini bolje, nego drugoj, da se u nekim državama manjine ne mogu mnogo da tuže zbog svog položaja. Ima država i narodnih većina, koje s manjinama postupaju doista obzirno i ljudski. Mnogo tome doprinose ugovori, koji garantuju manjinama zaštitu, ali pored tih ugovora utječu na postupak s manjinama i mnoge druge okolnosti. U prvom redu etičko osjećanje većinskog naroda, a zatim i politički duh, koji u državi dominira. Ima naroda, koji svih ugovora ovoga svijeta nebi mogli da prisile, da poštuju manjinsko prava, jer im je u krvi uvriježeno to, da gase druge narode, naročito male i nemoćne. A isto tako ne bi nikakvi ugovori mogli da prisile jednu fašističku državu da poštuje manjinska prava, jer fašistički sistem sam po sebi isključuje postojanje i zaštitu manjina već svom doktrinarskom sadržinom.

Historijska iskustva i etičko slvačanje slavenskih naroda čini, da slavenske države sa svojim manjinama postupaju doista s obzirima. Jugoslavija to najbolje dokazuje i ne treba da iznosimo primjere da bi to potkrivjeli. Svi dobro znamo kako je Nijemci i Madžari u granicama Jugoslavije i kako je onim malobrojnim Talijanima u Dalmaciji. Istina je, zaštituju ih i mirovni ugovori, ali i Nijemci u Austriji zaštituju mirovni ugovori, pa kako je nijima? Kad Jugoslavija ne bi imala moralnog shvaćanja, kad bi naš narod bio drugaćiji, zar ne bi i mimo ugovora i našim Nijemicima bilo gore nego što im je? Na shvaćanje manjinskog problema u Jugoslaviji i na odnos Jugoslovena prama manjinama djeluju bez sumnje mnogo i historijska iskustva. Jugoslaventi, koji su stoljećima bili u tudim državama podjarmeni, znaju, kako je assimilacija i ugnjetavanje tudišnjih narodnosti zločin, i kako se taž zločin osvećuje onome, koji ga počinju.

Cehoslovačka je takodjer u odnosu prema manjinama u znaku slavenskog morala i primjenjenih historijskih iskustava. I prema Madžarima i prama Nijemicima, koji su Slavene kroz stoljeća ugnjetavali, Cehoslovaci i Jugoslaventi ne nastupaju nimalo osvetljivo ma da je tek nekoliko godina prošlo do oslobođenja i od propasti austro-madžarskog krvavog antislavenskog sistema. Nijemci i Madžari u Cehoslovačkoj nalaze se u položaju, koji mogu da im zavide sve ostale manjine. U našem smo listu o tom njihovom položaju već više puta pisali. Ne kanimo da iznosimo u ovom članku u tančine odnos između države i manjina u Cehoslovačkoj. Zelimo samo, da iznesemo još jedan interesantan detalj, koji za sebe sam mnogo govorii koji najbolje karakteriše taj odnos.

U jednom pedagoškom listu naišli smo na »Naredbu, kojom se izvodi zakon o javnim općinskim knjižnicama od 5. novembra 1919. br. 607 u Cehoslovačkoj republici. Ta naredba interesantan je dokument, ne samo s obzirom na opću brigu države za pučku prosvjetu, nego naročito s obzirom na odnos države prama manjinama. U prvom paragrafu te naredbe kaže se, da svaka politička općina u Cehoslovačkoj ima da izdržava javnu knjižnicu, koja mora biti pristupna svim stanovnicima. Zadaća tih knjižnica je produbljivanje i usavršavanje izobrazbe pozavnim i zabavnim štivom, koje ima istinsku unutarnju vrijednost. To je uglavnom sadržaj prvog paragrafa te naredbe. Ma da je naredba dosta opširna i ima mnogo paragrafa, ipak već se u drugom paragrafu govorio o tome, kako se i za narodne manjine imaju da osnivaju te javne knjižnice po općinama. Prvi paragraf glasi »Zadaća i vrsta javnih knjižnica«, a drugi »Manjinska knjižnica«. Taj interesantan paragraf donosimo u doslovnom prevodu:

»Politička općina, gdje postoji narodna manjina i broji bar 400 ljudi, ili gdje postoji javna manjinska škola, dužna je da ustavovi za manjinu posebnu javnu knjižnicu u jeziku te manjine. Broj pripadnika manjine određuje se prema posljednjem popisu pučanstva. Gdje nije bilo službenog popisa, određuje se broj pripadnika manjine prema posljednjim općinskim izborima.«

»Ako je u općini manjinska škola općina prisljena da priskrbi manjinskoj knjižnici posebne prostorije. Gdje nema manjinske škole a manjina ipak broji 400 ljudi, uređi se u skupnoj javnoj knjižnici posebno odjeljenje s knjigama u jeziku te manjine. Taj odsjek u jeziku je lanova manjine. Javne knjižnice ili odjeljenja narodnosnih skupina u istoj općini posuđuju knjige svakome pripadniku općine bez obzira na narodnost.«

FAŠISTIČKA BEZGRANIČNA INFAMIJA

ŠKOLA U SLUŽBI TAJNE POLICIJE

„OVRA“ kroz školske zadaće djece doznaje, što roditelji govore u svojim domovima

Trst, juna 1933. — Da je fašizam infaman, to smo znali odavna, jer ima o tome mnogo dokaza, ali da ta infamost može da ide ovako daleko, to ipak nismo mogli da zamislimo. Dobili smo u ruke školsku zadaćnicu jednog djeteta, koje polazi treći razred osnovne škole, pa smo medju ostalim zadaćama o dragom Duceu, o fašizmu, pa opet o Duceu, i opet o fašizmu, naišli i na zadaću pod ovim naslovom »Cosa dice il papà quando siede a tavola« (Što kaže tata, kad sjede za stol).

U toj zadaći djejeti piše priča naivno i iskreno sve ono, što otac govori u svom domu, u intimnom krugu svojih dragih, kad uvečer poslije posla sjedne za stol da malo otpočine. Ova zadaća se izrađuje u školi, a ne kod kuće, i to je najznačajnije! Kod kuće bi roditelji mogli da opaze što djejeti piše i da korigiraju kakvu nezgodnu misao.

Ove zadaće zadaju se u policijske svrhe. Učitelji su u službi tajne policije »Ovre«, i kroz naivna opažanja djeteta može da se sasvim lijepo kontrolise mišljenje njegovih roditelja. Djejeti nije još toliko svjesno, da bi znalo što je politički oportuno, a što ne, i u zadaći kaže i takve stvari, koje »Ovra« inače ne bi doznala.

Ovo je još jedan dokaz kakvim se sve perfidnim sredstvima fašistička policija služi u nadziranju talijanskih državljanina i kako su fašističke metode raspravljane. Ali u isto vrijeme u tome je još jedan dokaz, da je fašizam nemoralan, jer je već i školu počeo da iskoristi u gadne špijunske svrhe, i to ne samo školu kao ustanovu, nego i malu dječecu kao nesvesno oruđe protiv svojih roditelja. Ova je infamno, infamno, infamno!

EKSPLOZIJA PAKLENE MAŠINE NA RIJECI

Rijeka, 29. maja 1933. — U noći između subote i nedjelje, to jest 27 i 28. o. m., na Rijeci je odjeknula jaka eksplozija, koja se je čula daleko izvan grada i kolje užutim čitav grad. To je eksplodirala paklena mašina, koju je neko nepoznati postavio na vrata prostorija Dopolavora u Via Gelsi (Rione di Mlaka, Piazza della Redenzione). Eksplozijom je paklena mašina raznijela vlasti, u zidu napravila ogromnu rupu, a stakla na svim kućama naokolo bila su razbijena. Na kući, koja se nalazi pred Dopolavorom, ima ništa manje nego 200 stakala razbitih.

Oko 4 i pol sata u jutro čitav onaj rion bio je blokirani od policije i bio je zatvoren prolaz gradjanstvu. Kvesturini su obilazili sve kuće u okolini, s izlikom da pregledavaju štetu. Tražili su međutim nešto drugo. Za štetu su i onako svadje rekli, da je neće vlasta platiti, nego neko drugi. Koga su time mislili teško je pogoditi. Nadaju se valjda, da će krvica pronaći, pa će ona platiti.

Zrtava nije bila. Žrtve su jedino oni,

koji su morali da odu, zbog ove eksplozije, u zatvor kao sumnjičivi, a mnogi koji i nisu stvarno sumnjičivi zatvoreni su.

Dogodaj je izazvao mnoge komentare na Rijeci, jer je to za Rijeku prava senzacija. Stanje je na Rijeci danas takvo, da je ova paklena mašina najbolji izražaj raspolaženja u narodu. Ima ih međutim, koji kažu, da su paklenu mašinu postavili sami fašisti, da bi mogli pljačkati i optužiti radnike, koji se nisu pokorili fašizmu.

Sad se opet govori o eksploziji, koja je nastala 21. aprila na Piazza Oberdan pred školom, pa se kaže, da je ova sadašnja eksplozija bila sigurno od paklene mašine, dok je ona prva bila bomba.

Interesantno je, da riječka »Vedetta d'Italia«, koja obično o bombama i o izmišljenim bombama u Jugoslaviji zna da piše s velikim slovima, sada šuti ko zalivena i nikako ne spominje ovu eksploziju, koja jo ipak ne da da mirno spava ni ona. Ko zna, što bi se jednog dana moglo dogoditi starome Micelliju...

OSUDE ZBOG BIJEGA PREKO GRANICE

Rijeka, juna 1933. — U posljednje vrijeme se opet na Rijeci vršilo nekoliko procesa protiv naših ljudi, koji su bili optuženi, da su pokušali da prebjegnu preko granice u Jugoslaviju. Skoro su svih optuženih osuđeni običajnim kaznama od 3 mjeseca zatvora i 2000 lira globe. Isto tako više se je takvih procesa vršilo pred sudom u Gorici protiv onih, koji bježe ili pokušavaju bježati preko sjeverne granice.

Gorica, juna 1933. — Zbog bijega preko

ko grance osuđeni su pored ostalih i ovi: Josip Bolhar, star 23 godine iz Prelesja pri Anhovem, osuđen je u Kanalu na 6 mjeseci zatvora, 4000 lira globe i plaćanje suđskih troškova. Osuđen je bio kontumacij, Julija Bren iz Duplega pri Vipavi osuđena je na sudu u Ajdovčini na 6 mjeseci zatvora, fakoder i kontumacij. Sud u Gorici osudio je Augusta Martinučija iz St. Petra kod Gorice na 9 mjeseci zatvora i 4500 lira globe.

VELIKE SKRBI LAŠKIH OBLASTI

Trst, 20. maja 1933. (Agis). — Kot smo že poročali, je bilo prvega maja rasstrešenih po raznih krajih vse polno letakov, pisanih baje v slovenščini, s protifašistično vsebino. Zlasti mnogo je bilo teh letakov v Postojni, St. Petru na Krasu, Sežani, Tomaju, Sv. Križu in Trstu, pa tudi drugod. Oblasti so mnenja, da so prišli ti letaki preko meje. Ne morejo

pa razumeti, kako se je moglo to izvršiti pri vsej obvezni, finančni, faš. straži, Ovri in raznimi železniškim policijam. Ni čuda, če je padel takoj sum na razne službujoče ljudi, v prvi vrsti na miličnike. Postavili so zato na noge celo novo organizacijo, da izslende od kie so prišli letaki. — Pač značilno za velikansko zaupljivost, ki jo imajo v svoje ljudi in v svojo organizacijo!

»Tamo gdje narodna manjina ne odgovara zahtjevima, to jest gdje nema 400 pripadnika i gdje nema manjinske škole, ali manjina broji 10 posto stanovništva, knjižnični odbor manjine osnova okružnu društvenu knjižnicu i ta knjižnica ima funkciju javne manjinske knjižnice a općina po 20 plaća obaveznu svotu iz općinskog fonda za knjižnice toj knjižnici. A može manjinski knjižnički odbor da prenese svoju knjižnicu u susjednu općinu, ako ta nije udaljena više od 4 km. Općina i u ovom slučaju mora da doprinosi obaveznu svotu za manjinsku knjižnicu, makar je ona u drugoj općini. Svota, koju općina daje za manjinske knjižnice, ako se ta knjižnica ne može nikako ostvariti može da se upotrebi i na taj način, da se u svrhu čitanja za taj sredstva dobavljaju knjige iz drugih javnih knjižnica.«

»Sreski manjinski prosvetni odbor može da za općine priskrbi u smislu člana 6 i prenose knjižnice. Svaka općina, koja ima barem 50 stanovnika pripadnika manjine, može da se prijaviti za prenosnu knjižnicu, ali je dužna, da u smislu čl. 6 c. plaća za nju sreskom prosvetnom odsjeku određenu

svotu iz partije, koja je namenjena knjižnicama.

»Ako općina ne uredi javne knjižnice za manjinu, kako to zahtjeva zakon, uredit će ministarstvo prosvetje na troškove općine.«

Ovaj je paragraf iz Naredbe o knjižnicama u Čehoslovačkoj bez sumnje veoma karakterističan. Uporedjenjem se spontano načelo. Najprije nam se nameće upoređenje s fašističkim postupkom s našom knjižnicom u Julijskoj Krajini. A zatim i s postupkom Hitlerove Njemacke prama Lužičkih Srbina, kojima se u posljednje vrijeme uništavaju knjižnice i novine. U Julijskoj Krajini ne samo da Italija ne naredjuje općinama, da izdržavaju za Slavene poznane knjižnice, nego se i privatne knjižnice uništavaju i plijene. U Julijskoj Krajini goriele su prvi godina fašizma knjige na lomačama po selima i gradovima. Danas može fašistički sud da osudi na zatvor i novčanu kaznu našeg čovjeka, koji prenosi ili samo čita najnedužniju slavensku knjigu. Bilo je već mnogo takvih slučajeva. Zbog obične školske početnice ljudi su bili konfirmantri, a zbog raspačavanja knjiga, ko-

KONFINACIJA ERŽENA MIHAELA

Poglavlje o »amnestiji« se nadaljuje.

Nakoja pri Bukovem, maja 1933. — Marsikaj se je že pisalo o amnestiji ob prilikli desetletnici obstoja fašizma. Sedaj smo izvedeli za par novih slučajev. V Nakojo pri Bukovem, okraj Cerkna, se je vrnil iz Jugoslavije domaćin Eržen Mihael, po domaćem im pravijo »Na ravni nivji«. Kakor mnogo drugih, se je vrnil tu, da on v trdnj veri, da bo deležen amnestije in da ga zaradi bega čez mejo ne bo do kaznovani. Zgodilo pa se je drugače. Ko se je vrnil domov, so ga italijanske oblasti aretirale in konfinirale za dobo pet let. (rob.)

ZARADI ZARJAVELEGA NOŽA 11 MESECI ZAPORA

Ročinj, maja 1933. — Pri nas se je zgodil slučaj, ki daje značilno obeležje laški pravicoljubnosti. V jeseni leta 1930. je bila izvršena pri kmetovalcu Hermannu Tomšiču, preiskava, tekom katere so našli na podstrelju star zarjavel vojaški nož. Posledica tega je bila, da je moral Tomšič odsedeti 11 mesecev v goriških zaporih. To pa se je zdelelo »kulturonoscem« prema to. Zato so ga še konfinirali v Bazilkatu za dobo treh let. Ob prilikli amnestiji pa je bil pomilovan. Toda navzlic temu, da je edini sin brez starišev, ki mora vzdrževati s svojim delom starega očeta, pohabiljen sestru in že staro tetu, je bil pozvan takoj k vojakom, ne da bi mogel priti preje niti na obisk domov. (rob.)

FAŠISTIČKA ITALIJA BOJI SE STAROG RDJAVOG ORUŽJA

Hapšenje na Slapu ob Idriji. Trst, juna 1933. — Jedan policijski konfident denuncirao je vlastima seljaka Franca Kofola iz Slapa ob Idriji, da u svoji kući ima sakriveno oružje. Prilikom premetnine, koja je odmah izvedena, u dvorištu su doista našli staro zardjali magazin za naboje, kakve su rabili za stare austrijske puške. Možda su mu to podmetnuli, ali iako nisu, stvar je od tako neznanog značenja, da zato nije bio potreban proces. Medutim Kofol je predan sudu i doskora će mu biti sudjelen zbog sakrivanja oružja ...

PROCESI ZBOG DEZERTERSTVA

Trst, juna 1933. — U posljednje vreme opet su na redu procesi zbog dezertiranja. Tako je ovih dana izručen od karabinera sud u Ajdovščini 23 godišnji Viktor Krek iz Rihemberka, koji je bio aretan, jer se nije odzavao pozivu za stavnjiv.

Aretacija v Sv. Križu pri Trstu

Sv. Križ, maja 1933. —

CRKVA I FAŠIZAM U JULIJSKOJ KRAJINI

U drugoj polovici mjeseca maja posjetila je Rim velika grupa hodočasnika iz Jugoslavije. Na čelu tih hodočasnika bio je zagrebački nadbiskup preuzvijšeni gospodin dr. Bauer i još nekoji biskupi. Sv. Otac Papa primio je hodočasnike i održao im je govor, u kojem je naročito naglašena briga za Hrvate, koji stradaju. Na koncu je Papa rekao, da se moli Bogu, da ova godina donese slobodu svim narodima, a naročito dragoj Hrvatskoj, koja tako trpi.

SITNA PRICA ZA VELIKU DJECU.

Ivan Ivančić, dobar i čestit naš čovjek, ali i odan Petrovoj crkvi u Rimu, pridružio se romarima do svetog Oca u Rimu. I naš Ivančić pao je skrušen pred Svetim Ocem i čuo svete riječi i zapamtio dobro kako je Sveti Otac Pio XI kazao stаду svome, svojim dragim Hrvatima:

»Neka Gospodin usliši Našu molitvu i neka ove godine oslobodi cijeli svijet, a osobito one krajeve koji su najviše iskušavani i najviše trpe, kao što je naša draga Hrvatska.«

Ivan Ivančić nije mogao razumjeti kako to da je naša draga Hrvatska (sada slobodna u velikoj Jugoslaviji) najviše iskušavana i najviše trpi, tako da treba moliti za njezinu slobodu.

Sigurno su to — pomisli u sebi Ivančić — neke sibilinske riječi i sveti je Otac zacijelo mislio na dragu hrvatsku, slovenačku i slovensku Istru, koju treba osloboditi, jer ta mala naša Istra najviše je iskušana i najviše trpi.

Ivančić, čestit naš čovjek, ponavlja je zato skrušeno svete riječi: »Neka vam to oživi dušu nadom i utjehom, neka ova Naša vjera (Ivančićeva i svih poštenih hrvatskih romara) bude i vaša.«

R. Katalinić Jeretov.

ITALIJANSKI DUHOVNIKI NA DELU ZA ASIMILACIJO

V Ajdovščini na Vipavskem so letos vvelali vrh slovenskih še laške šmarnice, ki jih ima laški katehet vsak dan ob 7 zvečer. Ljudje ne marajo za to, a učitelji silijo šolske otroke, naj bi hodili zraven pet. Sploh si italijanski duhovnik veliko prizadeva za poitaliančevanje mladine. Ustanovil je nekako »Azione Cattolica« za mladino, katere se pa boljši elementi ogibljejo. Naravno, da ta vsiljeni duhovnik s takšnim delom ruši ugled Cerkve med Slovenci. Laške oblasti močno pritiskajo na domačine, da bi hodili

k laški nedeljski maši. Grozili so jim celo, da jim bodo odvzeli »zimsko pomoč« (prosto kosilo za brezposele) če ne bodo ubogali; vendar grožnje niso izvaljali. Pri tem pa je značljivo, da pravi avtentični Lahi nič kaže ne ljubijo maše. Sodnika n. pr. so prisilili, naj bi vodil petje pri tej maši, pa nimaral. Italija pač smatra laško bogoslužje le za kavdinski jarem za slovenske sužnje, svobodnemu dediču imperija ni treba te reči. — (Slovenec).

LATINSKA PJEŠMA MORA IZ CRKVE SASVIM DA POTISNE SLAVENSKU PJEŠMU

Trst, 7. junia 1933. — Poslednjih dana maja priredili su u Gorici u zgradji Baille na Piazza Caterina nastup školske djece, koja se podučavaju u takozvanom gregorijanskom crkvenom pjevanju po Wardinoj metodi. Justina Ward je sastavila načrt za tu poduku. Njenu ideju podupire »Italia Redente«, koja ima za svrhu što bržu asimilaciju djece u Julijskoj Krajini. To se društvo briše za novo crkveno pjevanje, ne radi crkve, nego radi toga, da se i na tom polju provodi asimilacija. Nastup djece u Gorici imao je da pokaže učiteljima, kako je moguće djecu naučiti teško gregorijansko pjevanje. Priredbi je prisu-

stvovao i gorički prefekt Trotta, a štampa je o tome pisala kao o važnom dogadjaju. Sirotti s velikim interesom pratovi akciju »Italie Redente«, koja je uperena protiv našeg jezika u crkvi.

PETJE V CERKVI IN FAŠIZEM

Općine, maja 1933. — Fašizem skrbne smemo peti slovenski niti v zasebni družbi. Sedaj govore, da nam bodo prepovali peti v našem jeziku tudi na koru, kjer se sliši naša pesem itak samo prisiljili ob 10 uri. To so posledice odredb človeka, ki ga je poslala božja previdnost, da posveti svoje delo Bogu v čast in ljudem v korist.

FAŠISTOVSKI PREFEKT BOLJ TAKTEN KAKOR SIROTTI

V Lokavcu pri Ajdovščini zidajo novo cerkev. Na belo nedeljo so blagoslovili temeljni kamen. Lepo in pomenljivo to cerkveno slvesnost so vernemu ljudstvu Lahi zagnenili. Preko domačega duhovnika so povabili na lastno pest škofijskega upravitelja Sirottija in prefekta iz Gorice. Sirotti je napravil laški govor, slovenske pridige pa ni bilo nič. Tako se je vse izmalčilo v režimsko laško eksibicijo, ki se je končala z laškim »rinfresco« v šoli. Narod, ki cerkev zida v čast božjo in v svojo dušno tolažbo, je v dno srca užaljen nad neokusno komenu.

dijo. Izobraženci so opažali, da je bil prefektov nagovor bolj takten kakor Sirottijev. (»Slovenec«)

SIROTTI BLAGOSLIVLJE FAŠISTIČKE PODMORNICE I MOLI ZA PROGONJENE KATOLIKE U JUGOSLAVIJI.

Trst, junia 1933. — Nedavno je Sirotti, nedostojni administrator Sedejeve nadbiskupije, raspisao molitve za katolike, koji u Jugoslaviji teško stradaju. Sad pak čitamo u novinama, da je dne 24. maja blagoslovio podmornicu »Nereide« (nosivost 640 tona...), koja je rinuta u more u Tržiču.

AVENANTI O SLOBODI NAŠEGA JEZIKA V CERKVI

Na poslednjem zborovanju fašističnih oblastnikov na Goriškem, ki se je pred kratkim vršilo v Gorici, je znani pokrajinški tajnik Avenanti podal daljše poročilo o položaju fašistične stranke na Goriškem. Med drugim je uvodoma cinično poudaril, da »ljudem in tudi duhovnikom v nobeni deželi ni dana tolika svoboda kot baš v Italiji, pa da so milili veseli časi, ko je v neki tuji in bližnji državi neki dr. Bauerja.

prelat skušal sprožiti protifašizmu politično kampanjo zaradi dozdevnih krivic, ki naj bi se bile zgodele goriškemu ljudstvu in duhovščini slovenskega pokolenja. Dotični prelat je moral celo pripoznati, da se je zmotil, ko je krivdo pripisal fašistični Italiji. S tem je menil pastirski list iz leta 1931. in zagrebškega nadškofa

zadnji in istočasno učitelj in politični tajnik, dela največ proti župniku. Nabral je celo nekaj podpisov pri manj zavednih Križanah za neko vlogo na prefekta, češ da ne marajo za svojega župnika. (»Slovenec«).

ŽUPNIK I. REJEC NE SME NA SVOJO FARO

Iz Sv. Križa vipavskoga doznavamo, da oblasti delajo težave župniku Ivanu Rejcu, da se ne sme povrniti na faro, čeprav se je že davnje vrnil iz konfinacije. On je sedaj za provizorja v izpraznjeni fari Opatjem selu na Krasu. Križki podešat Caliva, ki

je istočasno učitelj in politični tajnik, dela največ proti župniku. Nabral je celo nekaj podpisov pri manj zavednih Križanah za neko vlogo na prefekta, češ da ne marajo za svojega župnika. (»Slovenec«).

MALI SUKOB IZMEDU VATIKANA I FAŠISTIČKE VLADE

z bogu popusta na željeznicama

Trst maja 1933. Ovih dana, u vezi sa Svetom Godinom, došlo je do male nesuglasice izmedju Vatikana i fašističke vlade, koja se, doduše, ne smije uzeti previše tragično, ali, eто... Došlo je to u vezi s popustom na talijanskim željeznicama. Poznato je, da je za veliku fašističku izložbu u Rimu bila odredjena za posjetnike olakšica na željeznicama tako, da su posjetnici izložbe plačali samo četvrtinu redovite vožnje. Za hodočasnike, koji posjećuju Papu za Svetu Godinu popust je medutim samo 50 posto. Iz Vatikana su protestovali. Vlada je odgovorila, da nije moguće praviti uporede, jer je jedno Svetu Godinu, a drugo izložba fašističke revolucije, a uostalom

izložba će biti i zatvorena prije nego počne da važi popust za Svetu Godinu. Vatikan je morao da primi ono, što su mu dali. Ali izložba fašističke revolucije, u zadnji momeni, produžena je. I sad ljepe hodočasnici, koji putuju da se pokloni Papu, iskoristavaju koincidenciju i uzimaju karte za posjet fašističke izložbe i putuju uz četvrt cijene. Time dobiva i fašizam nešto: svih hodočasnici prisiljeni su tako da posjeti ne samo Svetog Oca nego i izložbu, jer na izložbi moraju svoje karte potvrditi. I fašistička vlađa može da u svoje statistike unese veliki broj posjetnika, koji inače ne bi bili došli na izložbu. Izgleda, da je ovo sa popustom i udešeno u tu svrhu...

Italija sprema rat!

FAŠISTIČKA ITALIJA

s dojučerašnjim neprijateljima protiv jučerašnjih saveznika

Trst, maja 1933. — Fašistički listovi objavili su predgovor, koji je Mussolini napisao knjizi generala Adriana Alberti, u kojoj su prikupljena strana svjedočanstva o hrabrosti talijanske vojske i njezinoj ulozi u velikom svjetskom ratu. U predgovoru ovoj knjizi Mussolini kaže da je ona napisana na adresu svih onih, koji su iz političkih razloga nastojali obezvrijediti žrtve u krvi koje je Italija pridonijela pobedi saveznika.

Ova strana svjedočanstva o akciji talijanske vojske dolaze sa njemačke i austrijske strane i medju njima se nalaze izvještaji austrijskog generalnog štaba za vrijeme rata, izjave generala Ludendorfa i austrijskog nadvojvode Josipa. U kakvom je duhu sastavljen ovaj predgovor a i čitava knjiga vidi se najbolje po tom, što se tvrdi, da se talijanska vojska i kod Caporetta herojski borila. Najveći dio ovih stranih svjedočanstva pripada nadvojvodi Josipu, koji je glorifikovan talijansku vojsku s kojom je ratovao kao komandant sedme austrijske armije i pred ovim njegovim svjedočanstvima stoji naslov: skinite šešir pred talijanskim vojnicima.

I ova knjiga, kao i sve dosadanje talijanske edicije, ima za zadatak da uvjeri Talijane o njihovoj hrabrosti za vrijeme rata i da ih ojača u uvjerenju da su oni odlučili svjetski rat pobedom kod Vittoria Veneta.

No važniji od same knjige je Mussolinijev predgovor, u kojem on iznosi najprije najvažnije od tih stranih svjedočanstva a onda kaže:

Ovo spominjanje talijanskog rata i heroizma Talijana za vrijeme rata pripada historiji i časti talijanskog naroda, koji već odavno ne smatra neprijateljima, pa ni bivšim neprijateljima, narode protiv kojih se je borio, nego ih smatra prijateljima, sa kojima vodi politiku mira, pravde i saradnje. Ovo spominjanje upravljeno je onima, koji su nastojali da zaborave ili umanje žrtvu dragovoljno prinesenu od strane Italije, nakon što su bili spaseni i na svaki način snažno pomognuti. Ta publikacija nema zadatak da pobuduje ratoborno raspoloženje: crne košulje znaju — izgovor u Littoriji — kakav rat pretpostavlja fašistička revolucija.

Pred tom vojskom i njenim Junačkim djelima treba da skinu šešir neprijatelji do juče a da ova strana svjedočanstva prime na znanje bivši saveznici!

I ovaj predgovor i ova knjiga poslučit će kao dokumenat ne toliko za heroizam talijanske vojske koliko za osvjetljenje fašističke politike, koja se sve izrazitije očrtava na putu sa dojučerašnjim neprijateljima protiv jučerašnjih saveznika.

NAPISNE TABLICE OKOLI VOJAŠKIH UTRDB V — SLOVENSKEM JEZIKU!

V maju 1933. — (Agis) — Gospod ki se je vrnil iz potovanja po Italiji, nam je med drugim poročal o napisih na tablicah pred vojaškimi deli in drugim. Nikjer ne vidiš napisa v slovenskem, hrvaškem ali drugem jeziku, tu pa, kar v treh: talijanskem, nemškem in slovenskem. Tu so torej, nekote in nevede priznali, da živilo ljudje, ki ni znajo niti besedice italijanskega jezika in da so Slovenci!

STAVBE OPUSČENIH PODJETIJ SO DANES VOJAŠKE KASARNE.

Vremška dolina, v maju 1933. — (Agis). Znano je, kako so končali vši načrti, ki so jih izvršili v Famlijah za obnovu nekdanjega premogopa. Podjetje ni uspelo, je propadlo in pustilo na mestu par lepih novih zgradb, prepričenih samim sebi in razsulju. Par let je vsaj kazalo tako. Zdaj pa so se spomnili na te stavbe vojaški krog — kot jih običajno imenujemo. — Tako se zdaj vrstijo razni vojaški oddelki eden za drugim, ki se nastanijo v teh stavbah. Pravijo, da so to takozvani oddelki Genia in so se prišli učiti delati mostove in slično če reko Reko. Tu se pa ne bodo preveč naučili. Tudi brez mosta greš lahko skoro povsod če Reko, zato dvomimo, da bi imeli tu posebno priliko za vaje.

Po novih cestah, ki so jih zgradili in deloma popravili ni skoro nikake prometa, kaj šele, da bi se kaj dvignil. Ubog kmetij semptacija pelje v Trst malo sena ali pa peščico drv. Le včasih pripelje po cesti kak avto. Z mirno vještvo pa lahko trdim, da je vsak tretji avtomobil vojaški, ali vsaj vojaški oblastniki se vozijo v njem.

Sejmi v Divači in Sežani so postali strašno revni tako, da se sploh sejmi ne morejo več imenovati, v primeri s tem, ker je bilo v prejšnjih časih.

Vse pa čaka na to, kar šele pride!

VELIKA GENERALŠTABNA KOMISIJA U TOLMINU.

Trst, junia 1933. — Već nekoliko dana nalazi se u Tolminu velika vojnička komisija sastavljena od circa 150 talijanskih generalštavnih oficira medju kojima su tri generala i mnogo pukovnika. Oficiri pripremaju svim rodovima vojske, a najviše ih imaju od brdske i poljske artiljerije. Komisija je razdijeljena u više odsjeke. Oficiri stalno obilaze brda oko granice, gdje pro-

učavaju strateške pozicije, pregledavaju ceste, mostove i razne druge vojničke naprave. U prostorijama tolminske općine imali su plenarnu sjednicu, na kojoj su pretresli sabran material i savjetovali se o dalnjem radu. I u Svetoj Luciji kod Tolmina ima nastanjene nekoliko od tih oficira. Imaju na raspolaganje 25 automobila. Načrto se često voze na Šentvišku goru na Cerkljansko.

STRATEGIČNE NAPRAVE

St. Peter na Krasu, maja 1933. (Agis) — Civilni promet, osobni in tovorni, ki je bil na naši postaji celo med svetovno vojno zelo velik, je padel danes pod ničlo. Po postaji se krejajo sami železnički uslužbenici, poleg varnostnih organov, karabinerjev, miličnikov in civil. agentov. Zadnje čase posebno, pa se je povečal vojaški promet. Nič čudnega, saj na stotine in stotine delavcev gradi, vrta, prepeljuje in razklada, a vse samo vojaške zadeve. Vse do Postojne, ob meji preko Javornika, tja do Snežnika delajo kaj vztrajno in zlasti ponos, tako da včasih ni moč niti zaspiti. Slišijo se močne detonacije, ko razstreljujejo skalovje in večno ropotanje vrtalnih in drugih strojev. Baje so pričeli z gradnjo smodnišnice in vojaških skladisnikov pod Javornikom. Drugače tudi ne more biti, kajti čemu naj bi rabili tolike količine gradbenega materiala, zlasti cementa, železnički oklepov itd. Pri vseh teh delih, pa so zaposleni izključno le Italijani, da se lažje vzdrži vse tajno napram civilistom in zlasti domaćinom.

MIROLJUBNA ITALIJA

Bane pri Trstu, maja 1933. — Prinas so zgradili z mrzlično naglico velike vojašnice. Ti objekti nudijo prostora za 9.000 mož. Istočasno so zgradili veliko vojaško bolnico. Ogromna, semkaj spadajoča skladisnica za municijo in oružje, so tudi že zgrajena. Kdo je naročil te gradnje, ne vemo. Vlada v Rimu prav gotovo ne, ker drugače bi ne mogla dnevno povdarjati, da je »miroljubna«. (rob.)

VOJNIČ

KDOR PO DOLGEM ČASU OBIŠČE GORICO

Vtisi s poto

In ti Gorica, solična sestra bele Lubljane, kdo te je odel v črino, kakor žalostno zapuščeno udovo, katere otroci so se razpršili križen sveta.

Žalostno je tvoje življenje pod sekiro.

Kdor po dolgem času obišče Gorico, bo zmanj iskal predvojne živahnosti in domačnosti obenem, ki je delala mesto tako ljubko, da si ga moral ljubiti. Ob prehodu preko državne meje sprejmejo vsakega došleca budni zastopniki javnega reda v svoje varstvo. Tako miličniki, karabinjerji, cariniki, detektivi i. t. d. Varen si kakor dete v materinem naročju. Niti las na glavi se ti ne more skriviti, pa če bi bil med samimi zlodaji. Pa ne samo ob meji. Ti ždeči organi te sploh povsod spremljajo, tudi v notranjost države. Varen si kjerkoli. Mislim, da je s tem dobro rešen vsaj del perečega socialnega problema brezposelnosti. Kdor ne dela niti z roko, niti z glavo, more vsaj paziti na druge. Zagotoviti si je treba seveda na vsak način svojo eksistenco in opravičiti obstoj teh organov. Vendar pa pri pičlem številu potujočih iz tujine ni delo tako zelo težko imeti vsakega pod natančnim nadzorstvom.

Pred kvesturo te daleč pred poslopijem vpraša neuniformiran uradnik kam, da si namenjen; pokaže poslopje in pove nadstropje, kjer odpraviš prijavne formalnosti. Tu govore seveda le italijanski. Ne pa tako po trgovinah. Tukaj postrežejo radi tudi v slovenskem jeziku. Marsikateri privantranec iz juga lomi slovenščino, ali ima vsaj kakšnega nastavljenca ki jo zna. Ko bi vsaj bilo mnogo slovenskogovorečih odjemalcev! Pa jih je le malo in trgovine so bolj prazne in marsikatera izgine po kratkem obstoju ali pa vegetira v obupnem fatalizmu. Značilno za življenske prilike in stanja prebivalstva v mestu je, da so morali ograjati mosta nad Kornjem povisati za par metrov s prav gosto mrežo. Preko nižnje ograje je bilo le preveč samomorov. Nad mostom Štrlijo v zrak razvaline grada ki polagoma razpadajo. Privatna poslopja se prenovljena, le nekaj jih se spominja na vojno razdeljanje. Tudi samostan na Kostanjevici je obnovljen. Ne vem pa, ali se moreš tam spovedati v slov. jeziku; nisem vprašal. Le kaj bi rekel danes naš skromni oče Skrabec in drugi njegovi sobratje?

Ob jutranjih urah sreča na ulici ali vidiš v cerkvi več družb v črnih ali sivih uniformah. Prej ni bilo v Gorici tega v toliki meri. Tipično za Italijo. Ljudje, ki se nikakor nemorejo strinjati s svojo okolico ali, ki ne najdejo sebi primernega razmaha, vstopijo v razne verske družbe (redove), ženske in moške. Vsa ta udrženja so seveda silno vneta za sveto narodno stvar. Kar ne opravijo puške, meč in bodala, ricinovo olje, ječe posebno sodišče in konfinacije, opravijo ti po svoje. Tudi tak val nam odnaša marsikatera našega človeka, bodisi otroka, bodisi odraslega. Tako je neki vdovec oddal svoje 3 otroke dobrim ljudem sam pa se ponudil v tak red, ker se ne more več drugače preživljati. — Ponižni Slovenec bo dober za potmetanje, za pomivanje posode in druga težka dela.

Pokrajina je precej dobro preprežana z avtobusnim prometom. Tako v Tolmin, Bovec, Idrijo, Vipavo, v Brda, v Furlanijo i. t. d. Najbolj so ti avtobusi zaposleni ob raznih prireditvah in obletnicah zmag. Tako morajo vsa vozila v akcijo, da prevajajo udeležence iz vse države na oglede vojnih trofej zmagovalcev — vojnih pokonališč. — Kosti, čemu trohnite?! — Ker je treba vedno nekaj novega, so pričeli z gradbo ogromnega spomenika padlim nad Pevno. Proračunjen je baje na 7.000.000 Lir. Z delom so pričeli ali delavstvo je bilo že prisiljeno stavkati, ker sploh ni dobilo nikake plače!

Raz vrha Kalvarije vidiš po furlanski nižini in precejen del naših Brd. Furlanija nas ne zanima, čeprev tudi ona zelo trpi pod fašist. Jarmom. Nas zanimajo naša Brda. Raz vrha Sabotina imaš vse to kaškar na dlani. Vidiš Kojsko, Medano Biljanovo, Vipolže, Višnjevik, Dolenje, Kormin in tja daleč na zapadu do Vidna kjer živi naš živelj že od davnih časov. Cela pokrajina, kakor en sam lep, cvetoč sadni in trdnji vrt. Ali ljudstvo strada klub vsemu. Prisiljeno je se izseljavati, v kolikor že ni storilo tekom zadnjih let. Zadolženo je, to samega sadja se ne more preživljati. Od vino leži v kleti, sadje, zlasti črešnje je moral večkrat oddati na trgu prav čisto zastonji, samo da jih ni vozil zonet domov. Zato pa je morala kravica iz hleva in marsikatera družina izpod strehe, radi dolgov in davkov. Polagoma pa prihajalo južnjaki, ki ih podpirajo razna njihova gospodarska društva in se usedajo v naše tople domove in prevzemajo našo obdelano in naseljeno zemljo, prepojeno z potom naših ljudi. Izčrpani sin te zemlje pa vzemi potno palico v roke ali pa vstopi v suženjsko službo k gospodarju, ki te je uničil.

Vrnite nam, kar ste nam vzeli. To je naša zemlja! In izpremenil se bo obraz kmeta trpina in delavca poštenjaka v vsej svoji gospodar.

A. Hostnik.

GOVOR DRA IVANA MARIJE ČOKA NA ZBORU U BEOGRADU

JEDAN DIO VELIKOG ANTIREVIZIO NISTIČKOG ZBORA U BEOGRADU.

Naši su čitateji u dnevnim novinama čitali o velikom antirevizionističkom zboru, koji je održan u Beogradu in na kojem je učestvovalo 30 hiljada ljudi. Na tom je zboru medju ostalim, jugoslovenskim, rumunjskim i čehoslovačkim govornicima govorio i dr. Ivan Marija Čok, predsednik Saveza emigranata iz Julijske Krajine. Njegov je govor bio vrlo zapažen u našoj štampi, a i u stranoj. Fašistička štampa sva od reda citira njegov govor i donosi opširne žučljive komentare. Nema sumnje, da je govor dra Čoka dogadjaj od velikog značenja baš radi toga odjeka, koji je imao u samoj Italiji. Komentare tom govoru naručila je službena Italija. Mussolini je presbio je sam naredio, da se donesu komentari, koji su u svakom listu drugačiji, ali s istim sadržajem i gotovo jednakim brojem redaka. Donosimo danas sliku jednog dijela tog nevidjenog velikog zборa u Beogradu. Čitav zbor nije bilo moguće fotografiskim aparatom uhvatiti. Prema izvještajima u dnevnoj štampi donosimo sadržaj govora, koji je izrekao dr. Ivan Marija Čok:

DR. IVAN MARIJA ČOK GOVORI.

Oduševljenje je sve jače kad predsednik nik g. Trifunović daje riječ dru Ivanu Čoku, članu središnjeg odbora Narodne Odbrane i predsedniku Saveza emigrantskih udrženja. Veliki trg pred Narodnim kazalištem prolama se od klicanja: Živjela jugoslovenska Istra! Živjela Julijska krajina! Živjeli naši neoslobodjeni krajevi! Dr. Čok tek način dugu vremena dolazi do riječi, te kaže:

Na ovom sjajnom zboru treba da se čuje i glas naše Istre, naše Julijske Krajine. (Ponovno ogromno oduševljenje i klicanje) 600.000 naše braće, svijesnih i odlučnih Jugoslovena na nas upire svoje oči, na ovo mjesto sred ponosnog i slavom ovjenčanog Beograda. Jer, treba da se zna, kako Julijska Krajina politički ne pripada Jugoslaviji, ona je po narodnosti i osjećanju njenih žitelja jugoslovenska zemlja. (Opet burno i ogromno oduševljenje i poklici: Živjela Istra! Dolje ugnjetati! Živjeli neoslobodjeni krajevi! Hoćemo ovu reviziju ugovoriti!) — Trinaest stoljeća je otkako naš narod u Julijskoj Krajini obradjuje svoju zemlju, ljubi je i brani, te je u hlijedogodišnjoj neprekidnoj zajedničkoj sudbinji vezan sa bračnom koja danas žive u slobodnoj Jugoslaviji. Kulturni, geografski i ekonomski razvoj

traže nepovredivost novih granica i daju jugoslovenskom narodu sveto i neotudivo pravo na tu zemlju. Zato treba da se zna da Jugoslavija za nas ne svršava tamo gdje je nasilje i gramzljivost neprijatelja postavilo neprirodne državne granice, nego se Jugoslavija prostire svuda, gdje kucaju jugoslovenska srca. Zato mi Istrani a s nama i svih 14 milijuna Jugoslovena u slobodnoj domovini izjavljujemo, da nema potpune Jugoslavije bez Istre, Trsta i Gorice, Rijeke i Zadra. (Urnebesno klicanje: Tako je! Hoćemo reviziju sa Italijom! Živjeli neoslobodjeni krajevi!)

Mi Jugosloveni ne plašimo se revolucionističke kampanje. Baš obratno, neka znaju naši neprijatelji, da ćemo mi tražiti od njih neka ispune ono, čime su mislili da nama zaprije. Jer mi Jugosloveni pravednom revizijom ne ćemo ništa izgubiti, nego samo dobiti. Oni koji vode revolucionističku kampanju traže nasilnu i nepravčnu i neopravdanu reviziju granica na štetu Jugoslavije, ali su šutke prešli preko naših ne samo pravednih nego i naјsvetijih prava, da tražimo mi reviziju u našu korist. Ali neka znaju, da od sada ne ćemo više da šutimo, nego ćemo tražiti da nam se vrati sve

što je naše i što nam je oduzeto silom, nepravdom i prevarom. Naša je pravedna granica na Jadranu, na Soči i na Gospodskom polju. Mi se pravedne revizije ne bojimo. Ali dok oni koji je danas traže, drže u svojim šakama ono, što je naše i traže od nas ono što nije nijihovo, mi takovu reviziju osudiujemo, jer je nemoralna i neponetna. Današnji revisioniste sliče na lopove koji drže u svojim rukama plijen, pa još traže da dalje kradu. Ako oni hoće da im svijet povjeruje, da su njihove namire poštene i iskrene, neka povuku svoje granice na Soču, neka se odreknu Južnog Tirola, neka vrate Dodekanes, neka vratre našu Korušku.

Dok toga nema mi znamo da zahtjev današnjih revisionista nije glas pravde koji ima da donese mir i spokojsvo medju narode, nego je to izliv nenasitnog imperijalizma, koji ugrožava ne samo mir, nego i same temelje ljudske civilizacije i kulture. Mi Istrani, sa vjerom u srcu da duhovi naših velikana Vjekoslava Spinčića i Matka Laginje lebde nad nama i našom sudbinom, gledamo sa pouzdanjem u будуćnost: mi se pravedne revizije ne bojimo. Završne riječi dra Čoka izazvale su delirij oduševljenja.

GLASOVI ŠTAMPE

FAŠIZAM, KORRZIKA, NIZZA I JULIJSKA KRAJINA

Trist, maja 1933. Kao što fašizam izdaje mnoge listove i revije, koje se bave propagandom za Dalmaciju, tako izdaje i jednu naročito luksuznu reviju, koja se bavi propagandom iridentizma za Korziku, a zove se »Corsica Antica e Moderna«. I ta revija, koja je bila svim svojim sadržajem oduvijek protiv Interesa Francuske, (kojoj pripada Korzika), smjela je sve do pred nekoliko dana da dolazi na Korziku. Međutim, sad je francuska vlada zabranila ulazak toj reviji. I u Italiji je nastala uzbuna i zgrajenje. U reviji »Corsica Antica e Moderna« piše redakcija, da je to sramotno i da će se poduzeti koraci, da bi ponudio ovaj korak francuske vlade, koji da je — protuzakonit... Ovaj se čin prikazuje kao najveće nasilje, kao čin, koji je protiv civilizacije i koji bi morao svijet osuditi kao barbarstvo... Ali kulmen je fašistička revija postigla time, što upozorava svijet na nepoštovanje slobode štampe od strane Francuske: »Historija će suditi te galske nasilnike nad slobodom štampe.«

Isto tako pomislili smo na Julijsku Krajino, kad smo neki dan čitali u torinskom dnevniku »La Stampa« članak, u kojem se veliča talijanski karakter francuske Nizze. U tom je članku rečeno, da se talijanski karakter toga grada ne može izbrisati nikakvim nasiljem, da se Nizza dečinijama opire assimilaciji i da će se i dalje opirati, jer se jezik i nacionalno obilježje jednog naroda ne može silom mijenjati.

To govorи »La Stampa« za Nizzu, koja je plebiscitom pripala Francuskoj, tako se u fašističkoj štampi govorи o Korzici, koja je s pravom prepustena Francuskoj, tako se piše o Savoiji, koja nije nikada bila talijanska, a kad je riječ o slavenskoj Julijskoj Krajini, e. onda se svira u drugačije diple!

AKADEMIJA ISTARSKE SREDNJOŠKOLSKE OMLADINE U ZAGREBU

Nastup u Djačkom internatu 14. VI.

Naša srednjoškolska omladina koja se odgaja u Djačkom internatu (Gornji grad, Habdelićeva ulica 1) priređuje u srijedu na večer 14. VI. akademiju, na kojoj će biti izvedeno nekoliko točaka pjevačkog, gimnastičkog i recitatorskog programa. Priredba se održaje u internatu, na otvorenom prostoru unutar same zgrade koji je vanredno prikladan za jedan ovakav nastup. Na uvezivanju programa radilo se i radi svom ozbiljnošću i uz punu volju i oduševljenje mladeži sa željom da se uzvanicima i brojnim gostima koji će rado doći na ovu prvu javnu svečanost istarske djece pokažu rezultati vanjskog rada omladine. Pristup na akademiju mladog istarskog narasta omogućen je svima, našto naročito upozoravamo našu zagrebačku istarsku publiku. Ulaznina su dobrovoljni prinosi. Početak akademije je točno u 8 i po sati na večer. U slučaju slabog vremena, akademija se

održava u dvorani ženskog liceja na Katařinom trgu.

Sam program je vrlo opširan te obuhvaća nekoliko pjevačkih točaka djačkog mješovitog i ženskog zabora, kojim ravnata prof. Gortan. Na programu su kompozicije Matka Brajše-Rašana i Lhotke i dr. U gimnastičkom dijelu programa izvadat će nekoliko interesantnih točaka muški i ženski odjeli koji je uvježbao Viktor Jurčić, načelnik Sokola III. Cijeli program bit će upotpunjeno sa nekoliko deklamacija koje će izvesti učenice i učenice. Deklamirat će se pjesme Rikarda Katalinića, Josipa Ante Kraljića i Mate Balote. Kako se vidi program je opsežan ali i biran, te nema sumnje da će izvaditi dosta predstaviti publici i pokazati puni uspjeh i smisao u svojem požrtvovnom i mladenačkom nastajanju.

OVAKAV JE ŽIVOT U FAŠISTIČKOJ GENOVI

U svojoj brošuri »Podzemna Italija« Dino Montanari piše o Genovi ovo:

Konačno sam prispio u Genovu, »ponositi grad!« Na granici je prošlo sve u redu. Kao nedužni svećenik sa svojom isto tako nedužnom prtljagom i nekoliko svetih knjiga nisam bio ni udostojen jednog pogleda u ovo doba političke napetosti, stalno sumnjičavih pograničnih stražara. Naivno sam stajao ovim diktatorima u oktavu formatu, od kojih se svaki zamislao kao malj Duce. Moj paket ih nije ni najmanje interesirao. A možak pak ne može se kontrolirati. Pogranična procedura trajala je inače satima. Pred nama su sa upravo grotesknom pedantnošću pregledavani kovčevi bogatih i torbe i omoti siromašnih. Kamo nije doprila ruka carinika u civilu, tamo je svoj nos zabilo koji od revnih vojnika fašističke milicije. Posmatrao sam lica mase: podmuklost, zbunjenost, gade, poniznost, glupost i strah. Jao radnik ili seljak, koji bi se usudio da odmah ne odgovori na osorno pitanje. Nemilosrdno bi ga mržavi milicioner sa koketno naherenom kapom odmah podvrgnuo ličnom pregledu. Mnogi bi izčeznuo u maloj stražarnici i ja ga više ne bi vido da izlazi...

Putnice su kontrolirane i sravnjivane sa nekom crnom knjigom, u kojoj su bila ubilježena sva sumnjičiva imena sa točnim ličnim opisom. Jedan mali friulanski seljak, koji se vozio s nama zajedno, bio je uapšen. On je usput svakom pričao kako dolazi iz južne Amerike, gdje je dugo radio, i kako je uštedio nešto dolara i sada se vraća ženi i djeci. »Domovina!«, uzviknuo je on, »La Patria!« I njegove zečje oči su se orosile, kada se približio granici Italije. Budala! Ovaj mali suhi čovjek bio je nadahnuto sličan nekom nepoznatom iz crne knjige. Milicioneri su ga okružili i počela su padati pitanja sa sviju strana. Pitali su ga za neka imena ljudi, koje on nije poznavao, za činjenice, o kojima on nije imao ni pojma. On nije ništa shvaćao, počeo je mucići i na koncu se zbumio. Vidio sam kako mu jedan od »crnih košulja« stavljao lisice na ruke, video sam bojažljiv pogled njegovih zečjih očiju i čuo sam njegov glupi uzvik: »Ali moja žena čeka na mene!« To je bio posljednji pokušaj obrane njegovog ubogog mozga. Ali su ga brzo strpali u kola i otpremili, vjerovatno u zatvor u Ventimigliju.

Ne znam zašto me ova scena progoni. Možda zato što mi je ova mala, bijedna scena predočila sve strahote terora u Italiji, kome idem u susret. Vezanim rukama. Teško je...

*
Već sam ovde pet dana. Stanujem u jednoj maloj gospodinici, koju gotovo samo svećenici posjećuju. Ona je poznata u krugovima nižeg klera. Tu se dobro jede, a malo plaća, ali se zato u njoj stalno osjeća miris ribe, a po noći se može naći i po koja buha. U zemlji, kao što je Italija, u kojoj policija rade pušta na miru kradljive, ubojice i krivotvoritelje, da bi se

isključivo mogla posvetiti lovu na političke protivnike, mora se poduzeti sve, da bi se izbjeglo nadzoru i da se ne bi pobudila sumnja.

*
Učinio sam danas prvi pokušaj. Bio sam kod jednog druga, kome sam imao datu neka obaveštenja. Kod njega sam se preodijen. U nekim starim hlačama i kaputu, sa šarenim rupcem oko vrata i kapom na glavi izgledao sam kao kakav radnik.

Kroz usku uličicu S. Brigitte spustio sam se do lučke četvrti. Ovdje je još uvijek vladala stara vreva. Uska uličica je prepuna ljudi. Zrak je pun mirisa, koji se širi iz krčmica i konoiba, gdje se kupaju u ulju lignji, rakovi i kukuruzni kolač. Glazba i drena ječe prema komadićima neba, koji se naziru između crnih i prljavih redova kuća. Sve kao i prije, samo malo pomoraca. Nema crnaca, niti se čuje vika nosača. Ni prosjaci se više ne vidaju. U Italiji je fašizam »riješio« genijalnom jednostavnosću problem prosjačenja. Prosjačenje je zabranjeno i kažnjivo, vodi u zatvor. Ali umrijeti je dopušteno. Što hoćete više! Kod burze sam zaokrenuo desno prema moru i stao sam upravo pred glavnom lukom. Ako si prije došao ovamo, stajao bi omamlijen dimom i ugljenom prašinom u divljem hučnom i bučnom životu luke. Polunaga tjelesa grbilu su se pod teškim teretima medju škrpljivim dizalicama, u pisku sirena i večnjem šumu mora, koje se izdiže iznad svega. Pakleni kotači, dostojan Danteova »pakla«.

Sada je luka kao izumrla. Nekoliko brodova leži usidreno u vanjskoj luci. Tu i tamo vide se manje grupe mornara širokih ramena, kao da zebu pod žarkim suncem, sa mršavim tupim licima. To su nosači, osudjeni da se mjesecima bez posla skriju po luci i da bulje u brodovima, koji isto tako bez posla kao i oni leže usidreni u luci. Tu i tamo pristao sam i ja, progovorio sam sa ovim ili onim po nekoliko riječi i očekivao napeto njihove odgovore, trudeći se da raspoznam njihovo pravo raspolaženje. Ovi nedužni, dobrodučni, ali tromi ljudi vodili su zdvojnu borbu za dostojnji život čovjeka. Zmirkavo su me gledali ispod svojih umornih trepavica, a odgovarali su vrlo oprezno. Oni su ne povjerljivi kao i svi stanovnici Genove, a dvostruko ne povjerljivi, od kada su im sve uzeli, rasturili njihove sindikate i uništili njihovu tarifu. Svi pate, tu i tamo pada koja riječ utučenosti i rezignacije. Ali još ćeće izbila iz njihovih mršavih odgovora ogroženje i mržnja, nestrpljivost i mukla prijetnja, koju se ne usudiju otvoreno izreći, ali koja se mjesto u riječima održava u njihovim pogledima i u grčenju njihovih pesnica. »Oh, Dio!«, to je sve. Ali ja znam što oni misle. Na njihovim pogledima, po znakovima koje oni međusobno izmjenjuju, prepoznam da su oni svjesni potrebe za borbom protiv omernog fašističkog režima.

POGREBI SO TUDI NEVARNI OBSTOJU DRŽAVE

Vesti z Općin pri Trstu

Općine, maja 1933. — Fašistični kulturnosci, ne samo da prikrajujejo na barbarski način najelementarnejše pravice, kih imaju človek po človeškem u božjem pravu, ampak hoće svoju metodu uvesti tudi nad mrtvimi. Dogodek, kih se je pripretil pretekli teden pri nas, pa nas ne plaši. Fašistični barbari naj vedo, da se narod ne bo, nikdar u nikogar ustraši, kadar bo hotel izkazati zvestim sinovom naroda poslednjo čast. Narod ceni svoje zveste sirove in jih zemlje za vzor požrtvovanosti in vstrajnosti pri nesobičnem delu u borbi za obrambo svojih narodnih pravci.

Dne 6. t. m. je podlegel v tržaški splošni bolnici težki želodčni bolezni v starosti 33 let naš vaščan Just Možina, p. d. »pri Bonetu«. Pokojni je bil poštenjak, blag in zaveden narodnjak. Vsled teh njegovih vrlin, ga je domaće ljudstvo vzljubilo in cenilo. Bil pa je sin revnih starišev. Zato so njegovi tovariši, kih so želeli, da bi njegovo truplo počivalo na domaćem pokopališču, poskrbeli pogreb na lastne troške iz Trsta na Općine. Pogreba se je udele-

STANJE FAŠISTIČNIH ORGANIZACIJA V ITALIJI

Trst, maja 1933 (Agis). — Fašistične organizacije so prevzele skoro popolnoma naše najvažnije naloge, t. j. moralno in fizično vzgojo mladine. Cilj tega je nam vsem znan, saj zavzema najvažnije mesto vojska vzgoja in u tem smislu je tudi organizirana vsa zadržba fašistične Italije. V prvi grupi je moška in ženska mladina, v drugi pa milica, kih služi za vzdržanje režima in reda v državi in je čisto vojska organizacija.

Ze »Ballila«, otroci od 8—14 leta, je organizirana v vojskih edinicah, katerih imena so vzeta iz vojskih imen edinic starih Rimljana. Ballila šteje okoli 835.000 članov.

»Avanguardisti«, so dečki od 14—18 leta, formirani kot ballila in se že vzugajo po vojskih pravilih. Štejejo do 27.000 članov.

Organizirani fantje od 18—21 leta se imenujejo »Mladi borbeni fašisti«, ta organizacija je ustavljena z zakonom z dne 9. dec. 1930. leta. Namen te organizacije je predvojaška vzgoja in se vrši ob praznikih (kar so zlasti izvajali po naših krajih); šteje 324.312 članov.

Slušatelji univerz so organizirani v posebnih grupah, s posebnim imenom. Iz njih naj bi se rekrutirali v prvi vrsti rezervni oficirji in starešinski kadri milicije.

Pri dekljicah odgovarjajo moški ballili »Male Italijanke«, ki jih vzugajo v fašističnem duhu. Ta organizacija šteje 661.788 članic.

»Mlade Italijanke« so dekljice od 14—18 leta. Tu polagajo že veliko pažnjo na fašistično vzgojo. Štejejo jih okoli 80.000.

Dalje imajo še organizacijo »Mladih fašistk«, kjer so vpisana dekle-

ta od 18—21 leta in organizacijo »Fašističnih žena« od 21 dalje.

S tem je fašizem ustvaril veliko mladinsko oboroženo silo, ki se razvija vzporedno z italijansko vojsko. V tem je dosegel tudi fašizem praktično nekak princip oboroženega naroda. V celoti pa je to povojsna mladinska organizacija za slučaj nove vojne.

V zgoji so zelo rigorozni. Ne bomo omenjali vseh mogočih metod in novosti, ki so jih uvedli in jih zlasti strogo izvajajo nad drugorodno mladino; tudi posledic, ki jih ima in jih bo imela ta stroga enostranska, popolnoma reakcionarna vzgoja, ne bomo omenjali. Za to bi bilo potrebno celo poglavje. Vendpa naj v izpopolnitve vsega, kar se je do sedaj napisalo, omenimo še par novosti, ki so jih uvedli, da čimbol izvezajo mladino že v nežni mladosti, da postane »dostojna novim normam italijanskega življenja«. V marcu letosnjega leta je že odredilo ministrstvo zrakoplovstva, da se v 25 mestih Italije (tudi v Gorici) otvorijo prve aprila predvojaški kurzi za vojne pilotne. V te kurze so se sprejemali le člani mladinskih fašističnih organizacij.

V Rimu se je pred kratkom vršil radiotelegrafski tečaj za ballillo. Stalno priejava za najmlajše tekme, raztave itd. Večkrat morajo defilirati pred fašističnimi oblastniki in celo pred samim »ducejem«. Država žrtvuje ogromno za vzgojo mladine in ce je Mussolini ni imel za seboj v času »revolucionje«, si jo skuša pridobiti z novo vzgojo. In ce ne bi bilo danes drugih važnejših vprašanj, ce se ne bi svet in z njim v prvi vrsti Italija, tresla pred teškimi gospodarskimi, socialnimi in kulturnimi problemi, bi »duce« tudi uspel.

GORIŠKI FAŠIZEM V ŠTEVILKAH

O številčni moći fašističnih organizacij pa je iznesel naslednje podatke: »Soška« legija fašistične milice šteje 1282 črnih srač in 180 časnika pod vodstvom miličarskega konzula Di Paolosa. Poleg nje obstajajo oddelki obmejne, gozdne, železniške in protiletalske milice. Ženska fašistična organizacija šteje 37 sekcijs in 6 krožkov v goriških mestnih okrajkih. Zanimivo je, da o moški in mladinski »borbeni fašistični organizaciji ni iznesel nikakih podatkov.

V »Ballilli« je organiziran 1932, 1. 18 tisoč 848 avanguardistov (1394), moške dece (8272), »mladih Italijank (736) in »malih Italijank (8046), 1931. 1. 12.967, 1930. 1. pa 4949. Avanguardisti in moška deca so razdeljeni v 6 legij, ki jih vodi 41 miličarskih časnika, 42 fašističnih zaupnic in 397 učiteljev.

V fašističnih strokovnih organizacijah (statalni in parastatalni nameščenci) je včlanjenih 4298 ljudi, v kulturnih (»Dopolavorov«) pa 6712. Vseh »dopolavorov« je 79. V sindikalnih organizacijah je vpisanih nad 20.000 ljudi, od teh v kmečkem sindikatu 1184. Zadrag (med kateke prišteva tudi slovenske zadruge opur.) je 218, od teh 152 mlekarških, 8 drugih produktivnih, 25 konsumnih in 33 kreditnih (kmečkih posojilnic in hranilnic).

Končno so v svojih društvenih organiziranih bivši prostovoljci, vojni invalidi, vojni odlikovanci, bivši alpinci, finančarji, karabinjerji, »bersaljerje« in topničarji, družine v vojni padlih bojevnikov in vojne sirote, skupno okrog 5000 ljudi.

FAŠISTIČKA OFENZIVA NA BUZEŠTINI

Buzet, maja 1933. — U selu Senj na Buzeštinu održan je nedavno zbor malih fašista Ballilla, a bio je priredjen i ples u korist Ballilla organizacije. Govorila je učiteljica Rodani iz Forli u Romagni, a drugi govorniki bio je nadučitelj iz Buzeta. Oboje su govorili o tom, kako su Buzečani dužni da ljube Italiju i Mussolinija, jer ih je ona usrečila oslobodivših ih opasnosti da pripadnu barbarskoj Jugoslaviji.

Opomenuj su roditelje neka ne dozvoljavaju svojoj djeci da nit u kućama govore barbarskim slavenskim jezikom. nego neka ih uče, da se služe samo talijanskim.

Ovom prilikom proslavljen je treća obljetnica od gradnje senjske škole, ali ipak sve je to prošlo mizerno i još su na koncu morali pripredjivati. učiteljica i pop Branka, platiti iz svoga žepa glazbare, koji su im svirali na plesu.

Dne 14. maja se na svečan način otvorilo u Sovinjaku. Na svečanost došli su pretstavnici fašizma iz Buzeta i pretstavnici vlasti. Govorio je nodeštat iz Buzeta Afri. a govorio je i sekretar buzetskih fa-

sista Medizza (Medica...). On je govorio o tome, kako je azilo bio potreban za dječju u Sovinjaku.

koja ne smišljati da govore barbarskim jezikom, nego moraju od malih nogu, da se uče talijanski, jer tako želi Mussolini, pa im je zato i dao azilo.

Medica je veličao zasluge Sovinjaka za fašizam i za Italiju, pa je rekao, da je to se lo več dosta rano protjeralo iz svoje sredine sve neprijatelje Italije. Na proslavi govorili su zatim još pop Branka, učitelj iz Sovinjaka, a i dekan iz Buzeta Vascotto. Iza toga priredjen je ples, a fašistička rulja obilazila je selom pjevajući i izazivajući mirne seljane. Pred kućom Zidarićevom i Jermanovom vikali su buzetski fašisti, da oni koji žele slavenske škole neka idu u Ljubljani, neka se iseje, što prije, dok ih oni ne protjeraju. Medju ovim vikačima bili su i oni, koji su u svoje vrijeme spali crkvene knjige, napise križnog puta i koji su razbili nadgrobni spomenik pokoju svećeniku Jelencu rodnom iz Karlovca, te na grobnici familije Žigante razorili i razlupali ploče s hrvatskim napisima.

MUSSOLINIJEVA INJEKCIJA ZADRU

Nekako od jeseni na ovamo, u Zadru se je počelo nešto spremati i mijenjati: a početak tih priprema i promjena pada u ono vrijeme, kad su na Velebitu neki kriminalni tipovi počeli da napadaju na jugoslavenske žandarske stanice i kad se je pokušalo da ubacuje oružje u Sjevernu Dalmaciju. Temeljna promjena u Zadru bila je izmjena vodje fašizma, t. i. sekretara fašističke stranke. Na mjesto dr. Marinkovića, našeg renegata, iz Rima se poslalo novog sekretara, koji je nastupio u pomoj fašističkoj opremi: Zadar je u Rimu izgledao suviše staromodan i mlak, i poslali su mu fašistu, koji ima ambiciju da stalno govori u površenom tonu i ispršenom stavu — da probudi zaspale Zadru.

To je dakle, jedna od vječnih Mussolinijevih injekcija protiv spavanja! Treba svakog dana pronaći nešto, da fašizam ne zamre — a to nije lako! Treba, po načinu gledanja iz Rima, onaj mali jadranski graditi u provinciji, gdje se ništa ne događa i gdje se po zakonu palanačke prirode spa, injeckirati, da se probudi, — jednu zamraru stanicu treba oživjeti.

Prva promjena, nakon nastupa novog

fašističkog sekretara, u Zadru je bila vodstvu stranke i u fašističkom listu. Do nedavno list se zvao »Littorio Dalmatico«, koji bijaše zamijenio starog Feleievog »Dalmata«; a sad se zove »San Marco«, nego je stari ratni venecijanski poklic na glavi lista, preuredjen je i negov tekst a i način uređivanja, koji pokazuje fašistički stil propagande za razliku od prijašnjeg »Littoria«, koji je bio uređivan i pisan staromodno kao nekadanji star »Dalmata«.

Razumije se, u svakom broju »San Marco« posvećuje po nekoliko stupaca na prvoj strani propagandi protiv Jugoslavije. »Littorio« je takodjer pisao protiv Jugoslavije ne štedeći izmišljotina i laži: ali njegov nasljednik u svojoj fašističkoj skvadrističkoj zahvaltalosti taj postupak tjeri i dalje, pokazujući da u njegovoj redakciji sjede, doduše samo fašiste, ali nezreli mladići koji ne samo ne poznaju ill neće da poznaju prilike, neko piše bez logike, neuvjerljivo, suvi

SKUP ISTARSKIH IZBJEGLICA U NOVOM SARAJEVU

PRVI SASTANAK UDRUŽENJA »GOR-TAN BAZOVICA«.

Sarajevski dnevnik »Jugoslavenski List« piše o sastanku, koji su sarajevski emigranti održali 28. maja, ovo:

U januaru ove godine izbjeglice iz Julijske Krajine, nastanjeni u našoj sredini, osnovali su svoje udruženje sa ciljem uzajamnog pomaganja i okupljanja svih izbjeglica, da rade na uzajamnoj pomoći, da šire ideju jugoslovenstva i da rade na oslobođenju svojih domova i braće u Julijskoj Krajini.

Ovo udruženje je kroz vrlo kratko vrijeme do danas pokazalo značne rezultate. Na jučerašnjem sastanku, koji je održan u Novom Sarajevu, bilo je okupljeno mnogo članova koji su pre-tresali pitanje, kako bi i na koji način poveli što življvu akciju da se udruže sve izbjeglice u osnovano udruženje i da radom svojim posluže na dobro i napredak svojoj otadžbini.

G. Franjo Benčić, predsjednik udruženja istarskih izbjeglica »Gortan-Bazovica«, u vrlo lijepom govoru prisutima je izložio teško stanje njihove braće u Julijskoj Krajini, kao i tešku sudbinu njih samih koji su napustili svoje domove i roditelje i došli u emigraciju. Nadalje je govorio o djelu pokojnog Gortana koji je učinio mnogo za svoju grudu pa čak i život žrtvovao u borbi za oslobođenje svoje braće. Požalio je da ne vidi mnoge intelektualce, istarske izbjeglice, nastanjene u Sarajevu na danasnjem sastanku, jer bi njihova prisutnost bila od velike važnosti za savršen udruženje. Govorio je i o borbi koju vode naši ljudi u Julijskoj Krajini kao nacionalna manjina protiv fašizma, koji je najliječi neprijatelj narodnih manjina, a i Jugoslavena. Pozvao je na kraju sve prisutne da se založe što više u radu za napredak Udruženja koje je osnovano na bazi ideologije antifašizma a za ideologiju jugoslovenstva.

Govor g. Benčića prisutni su pozdravili srdačno i mnogi još govorici među kojima se je naročito istakao g. Vladimir Kenda, naglasili su i podvukli privrženost svih istarskih izbjeglica za napredak Jugoslavije i za rad za oslobođenje svojih domova i braće koji žive pod strahovitim terorom fašističke miltice.

RAD JUGOSLOVENSKE MATICE U ZAGREBU

NOVA POVJERENIŠTVA.

Kako je u našoj Istri? Iz dana u dan sve to gore. Pričaju nam tako naši patnici, koji su prisiljeni bezdušnom i krutom silom da napuštaju svoje domove, jer im tamo nema opstanka, jer ne će da zataje svoj rod i jezik.

U mjesecu maju 1933. došlo je k Jugoslovenskoj Matici u Zagrebu iz Istre, Trsta i ostalih naših otetih nam krajeva 37 novih izbjeglica, a od onih, koji su otprije u Jugoslaviju, došlo ih je za prvi put 65 izbjeglica, da ovde potraže i dobiju moralne, a po mogućnosti i materijalne pomoći. A imade ih na tucete, koji se dnevno u Zagrebu ili na prolazu kroz Zagreb obraćaju u svojim potrebama na Jugoslovensku Maticu, koja izlazi ususret svima kolikogod je samo moguće.

Nastojanjem i zauzimanjem Podružnice Jugoslovenske Matice u Sl. Požegi ustanovilo se je 2 Povjereništa Jugoslovenske Matice i to: 1) Kaptol kraj Požege (povjerenik gosp. Dragutin Posavec, učitelj), i 2) Pleternica (povjerenik gosp. Matija Pezerović, učitelj).

Banovinski se odbor na tome zahvaljuje i svojoj Podružnici Jugoslovenske Matice u Sl. Požegi i gg. učiteljima u Kaptolu i Pleternici, koji su se dragovoljno prihvatali dužnosti povjerenika Jugoslovenske Matice. — Ima nade, da će se i tekom mjeseca juna osnovati još nekoja nova Povjereništva.

Tekom mjeseca maja o. g. uz članarinu (koja se ne iznasa, radi nedostatnog prostora u listu) pomogli su Jugoslovensku Maticu svojim doprinosima:

Gosp. senator dr. Dinko Trinajstić mjesto vijenca na odar svoga druga i saradnika blagopokojnog prof. Spinčića 250 Din; g. Rubelli Vjera i Vječoslav, mjesto vijenca na odar blagopokojnoga gosp. Josipa Smoljan, direktora Hrv. Opć. Vjer. Zavoda, 200 Din; N. N., da počasti usponu velikog istarskog pobornika blagopokojnog prof. Spinčića, 100 Din; g. dr. Fran Brnčić, Zagreb, mjeseci doprinos, 100 Din; g. Cigoj Rudolf, Zagreb 26 Din; g. Vilešić Vilim i Stupar Ivan po 20 Din; g. ing. Birola Oskar, Rotar Antun, Trinajstić Eugen, Kokelj Antun po 10 Din; g. Razložnik Alojzija 15 Din; g. Svoboda Elza 9 Din; g. Uravić Mate 4 Din; N. N. 3 Din.

Svima, koji se sjećaju i podupiru svoju braću iz porobljenih krajeva, zahvaljuje se Banovinski odbor Jugoslov. Matice u Zagrebu.

ČLANOVIMA DRUŠTVA »ISTRA«

Pozivaju se članova društva »Istra«, da se u što većem broju priključe bakljadi, koju priređuje Jadranška Straža u Zagrebu u subotu 10. ov. mj., da tako i mi manifestiramo za naše more. Sastanak pod društvenim barjakom točno u 7 sati navečer na Trgu Kralja Aleksandra između »Kola« i Kazališta.

EMIGRANTSKI TABOR V ČRНОМЉУ

Emigrantsko društvo »Krne« za sreza lavcev bratskih društava in delegatov Črnomelj—Metlika je na pobudo Save-ostalih narodno humanitarnih društava. Ob 1. uru po možnosti skupno kosilo (v to moraju posamezna društva pravočasno javiti število udeležencev). Ob 2. uru otvorite velike vrtne veselice pri kateri bodo nastopala razna bratska društva po poslanem programu.

Ministerstvo saobraćaja se je zaprosilo za četrtnsko vožnjo.

Narodnim emigrantskim pozdravom »Na svidenje«, v Belokrajini.

KAJ VSE DOBITE PRINAS?

Nahrtnike turistovske doze
turistovske kuhalnike
turistovske nože
turistovske jedil. pribore
turistovske svetilke
turistovske cepine, gorske palice
turistovske gozdarice
turistovske srajce za dame in gospode

Thermos-steklenice
aluminijaste steklenice
aluminijaste kozarce
»Meta«-gorivo
tenis-predmete

toaljetne predmete
vsakovrstne kovčuge
damske torbice
žensko perilo
možko perilo
samoveznice
nogavice
rokavice
steklo
porcelan
kuhinjsko posodo
damske bluze
damska kriška
ženske plašče
otroške igrače
čevlje vseh vrst

TRGOVSKA HISA

ANT. KRISPER

Mestni trg 26 LJUBLJANA Stritarjeva ulica 1-3

DRUŽABNI VEČER »NANOSA« V MARI-BORU.

Društvo primorske emigrantske mladine »Nanos« je priredilo u soboto veče na vrandi pivovare Union animirano družabno veselico z nastopi svojega moškega in mšenega zbara, moškega zbara »Jadrana« in nastopi pevcv solistov ter g. Crnoborega kot humorista. Mladi pevski zbor »Nanosa«, ki ga vodi učitelj g. Križman, je pokazal s tem nastupom, da jemlje svojo stvar resno in da naglo napreduje. Dobri so bili tudi nastopi solistov. Obisk je bil srednji. Mnogo emigrantov je manjkal, zlasti smo pa pogrešali inteligenco. Bilo je zelo malo njenih zastopnikov.

Posetnikom Ljubljane za časa veseljma in sokolskega zleta se priporoča znana restavracija

„OPERA KLET“

(M. LOZIĆ)

nasproti opere, Gledališka 2.
Izborna kuhinja. Izdatno kosilo treh jedi Din 10.— Kosilo banket Din 12.— Prvovrstna dalmatinska (viška) in ljutomerska vina.

Lep sončen vrt Morske ribe

PREDAVANJE HENRIKA TUME O JULISKIM ALPAMA

Dne 23. o. mj. u Klubu primorskih akademikov u Ljubljani održao je predavanje o »Prvotni kulturi v Julijskih Alpah« dr. Henrik Tuma.

NAŠ NOVI DOKTOR.

Dne 31. maja promoviran je na zagrebačkoj univerzi na čast doktora prava g. Ante Frlić, rodom iz Istre, nadzornik redarstvene straže u penziji. Novome doktoru od srca čestitamo.

NENADNA SMRT UGLEDNEGA SOL-KANCA

Ljubljansko »Jutro« javlja: V Solkanu pri Gorici je nenadoma umrl bančni uradnik Franjo Bitežnik. Kakor poročajo listi, ga je dohitela smrt na Sv. Katarini pri Solkanu, kamor je odšel pretekli petek ob zgodnjem jutranji uri, kakor vse kaže, na sprehod. Našli so ga mrtvoga. Vzrok njegove smrti za enkrat še ni znan.

Pokojnik je bil dolgo vrsto let poslovodja pri Centralni posojilnici v Gorici. Bil je znan kot zaveden in pošten mož ter je v Solkanu med našim ljudstvom užival velik ugled. V prvih povoju le-teh je mnogim pripomogel do vojne odškodnine. Umrl je v starosti 48 let. Njegovim preostalim naše sožalje!

PRAVO DARIL!

Zlato polnilo pero
od Din 50.— dalje,
dijska peresa
od Din 35.— dalje.

Popravlja peresa
vseh znakov:

A. PRELOG

LJUBLJANA — MARIJIN TRG
(vogal Wolfsova)

RASTLINSTVO KRASA

O rastlinstvu našega Krasa je priobčil znani prirodopisni mesečnik »Kosmos« v junijskem zvezku razpravo prof. dr. E. Litzelmannia.

KOMEMORACIJE BLAGOPOKOJNOG PROF. SPINČIĆA

Komemoracije za blagopokojnim prof. Spinčićem priredjene su u raznim mjestima. Tako je na Rabu priredilo komemoraciju Sokolsko društvo. O velikom pokojniku govorio je dr. Marijan Tomašić. Na Sušaku je Prosvjetno i humanitarno društvo »S. Gregorčič« komemoriralo na svojoj izvanrednoj odborskoj sjednici snrt našeg narodnog velikana prof. Vjekoslava Spinčića i u tom se donekle odužilo uspomeni, koja će u srecima svih ostati trajna.

U Splitu su Istrani zajedno sa Jugoslavenskom Maticom priredili u crkvi Sv. Petra glagoljaške zadušnice dne 2. juna, a Jugoslavenska Matica izdala je kao poseban letak u crnom obrubu pjesmu Rikarda Kataliniča Jeretova Vjekoslavu Spinčiću, koju je naš list objavio u posljednjem broju.

Savez kulturnih društava u Novom Sadu s tamošnjim društvom »Istra« priredio je svečani spomen dne 5. o. mj. u velikoj dvorani Banske uprave u Novom Sadu.

Pred dupkom bunom banskom vjećnicom akademija je otpočela u pola 12 sati prije podne sa posmrtnom pjesmom »Svati Bože« koju je izvelo ovdašnje muzičko društvo i žensko muzičko udruženje i koju je specijalno komponovao za ovu priliku dirigent g. Svetolik Paščan. Poslije toga predsjednik Saveza kulturnih društava g. Živan Mitrović otvorio je žalobnu akademiju i predao riječ g. Mariju Glavini upravniku Saveza agrarnih zajednica u Novom Sadu, koji je u jednom vanredno lijepom govoru istakao markantnu figuru Vjekoslava Spinčića. Poslije toga govorio je starješina sokolske župe g. Ignjat Pavlat, koji je naročito podvukao veliko jugoslovenstvo prof. Spinčića i njegov boravak u Novom Sadu za vrijeme rata, kojom je prilikom on počao svu veličinu svoje duše i misao za slavenstvo i sveslavenstvo. Podvukao je njegovo držanje prilikom poznate biskupske poslanice. Svečanost je završena sa pjesmom »Vječnaja Pamjat« i sa poklicima »Slava Vjekoslavu Spinčiću.«

NESREĆNA SMRT.

Košana, 28. maja 1933. — (Agis.) — Pretekli teden je umrla nesrećna smrti Benigarijev staru mati iz Nove Šišice. Vsled bolezni, je imala ponosno prijedano luč, ki se je pa po nesreći prevrnula na postelju. Dim ki je nastal v sobi jo je zadušil in so jo domaći dobili zjutraj mrtvo v postelji. Bila je dobra gospodinja in skrbna mati, bolehalo pa je že dalj časa. Naj ji bo lahka zemljica, preostalom naše sožalje!

TEZKA NESREĆA.

Nabrežina, 28. maja 1933. — (Agis.) — Pretekli teden sta se na cesti Trst-Sesljan smrtno ponesrečila Zavdal Nace in njegov svak Lesica Ivan, ki zapuščeno in otroka. Pri predoru, pod katerim gre cesta, sta se z motorjem zaletela v težak kamion. Lesica je ostal na mestu mrtve, dočim je Zavdal podlegel poškodbam v bolnici.

Ig. Breznikar

Trgovina kave i čaja. — Vlastita elektroprizlona i elektromlin za mljevenje.

ZAGREB, ILICA BROJ 65
Telefon 7657

U FOND „ISTRE“

Ova rubrika nastavlja se i ove godin pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna u normalnom formatu.«

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

Marica i Niko Milačić, direktor gim.

Koprivnica da počaste uspomenu blag. pok. prof. Vjek. Spinčića

Dr. Dinko Trinajstić, senator — Vrnik mjesto vjenca na odar blag. pok. prof. Vjek. Spinčića

Petrić Franjo, nadšumar — Možica, mjesto vjenca na grob pok. prof. Vjek. Spinčića

Zugelj Nikola — Dravlj — mjesto vjenca na grob blag. pok. prof. Vjek. Spinčića sa priponom

«neko daruje u tu svrhu svaki emigrant barem 1 din.«

Pilar Martin — Zagreb — din 10.—

Janko Ante, gimnaz. katcheta — Vel. Bečkerek — din 100.—

Podgorički Antun — Polensak — din 45.—

Egel Alojzij — Rakel — din 50.—

Bratina Milka — Pljuj — din 10.—

U prošlom broju objavljeno din 20.950.—

Ukupno din 21.665.

BENJAMIN DEPRATO,

posjednik u Marčani u Istri.